

כשרות פרגולה לסוכה

א. דירת קבע

- משנה מסכת סוכה פרק א משנה א
סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה רבי יהודה מכשיר ושאונה גבוהה עשרה טפחים ושאין לה שלשה דפנות ושחמתה מרובה מצילתה פסולה...

- תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ב עמוד א
ורבא אמר: מהכא בסכת תשבו שבעת ימים. אמרה תורה: כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. עד עשרים אמה - אדם עושה דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה - אין אדם עושה דירתו דירת עראי, אלא דירת קבע. אמר ליה אביי: אלא מעתה, עשה מחיצות של ברזל וסיכך על גבן - הכי נמי דלא הוי סוכה? - אמר ליה, הכי קאמינא לך: עד עשרים אמה, דאדם עושה דירתו דירת עראי, **כי עביד ליה דירת קבע** - נמי נפיק. למעלה מעשרים אמה, דאדם עושה דירתו דירת קבע, כי עביד ליה דירת עראי - נמי לא נפיק.

- תוספות מסכת סוכה דף ב עמוד א
כי עביד ליה דירת קבע שפיר דמי - ...וא"ת וכיון דלא חיישינן אלא שתהא ראויה לעשותה עראי ואף על פי שעושה אותה קבע א"כ אמאי אמר (תענית דף ב.) גשמים סימן קללה בחג **והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בסוכה** ואפילו תימצי לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דאמר לקמן בפירקין (דף יד.) גבי פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דמסככינן בנסרין דאי מכשרת בהו אתי למימר מה לוי לסכך בזה מה לוי לישב תחת תקרת ביתי **וביתו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה** מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה וי"ל **דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה עד דעביד לה עראי** ומה"ט נמי ניחא לרבי זירא דדריש מדכת' וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרם וממטר וניבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה עראי וא"כ הוה ליה קבע.

- שו"ת בעלי התוספות סימן טו
ומעשה וסיכך ה"ר שמשון גיסו של ר"ת בנסרים שאין בהן ד', ועשה סוכה יפה מאד כעין כיפת חדרים, **ותקוע במסמרות, ופסלה ר"ת משום דמצלת מן הגשמים**. אבל אם השכיבן זה אצל זה, כשירה, דאין מצלת מן הגשמים.

- ספר אור זרוע חלק ב - הלכות סוכה סימן רפה
ומעשה בה"ר שמעון זצ"ל גיסו של ר"ת בנו של ה"ר יוסף זצ"ל שסיכך סוכתו בנסרים שאין בהם ד"ט דאמר דלד"ה כשירה ועשה סוכה כמין כיפת החדר יפה מאוד תקועה במסמרות ופסלה ר"ת משום דמצלת מן הגשמים אבל השכיבן זה אצל זה כשירה דאז אינה מצלת מן הגשמים. ובתוספות ר' יצחק בר' אשר כתוב סתם סוכת רועים עשויה להגן מפני החמה ומפני הגשמים ולא אתא למעוטי הא דקאמר שעשויה לצל אלא שעשאה לדור שם בקבע או אם עשאה לאצור פירות בתוכה ושמה הצלת גשמים דקאמר הצלה פורתא אבל אם [אין] יורדין בה גשמים כלל לא לא והמחמיר ישא ברכה מאת ה'.

- האגודה מסכת סוכה פרק א - סוכה
[סוכה ג ע"א] כי עביד לה דירת קבע שפיר דמי פירשו התוס' (דסבר) [דסכך] בעי' עראי שלא יכסה בנסרים נטועים במסמרים ואפילו פחותה **מארבעה טפחים** ורב אלפס פסק כרבא דאמר צא מדירת קבע ולמעלה מעשרים פסול אפילו דפנות מגיעות לסכך ואפילו רחבים מארבע אמות¹.

- רא"ש מסכת סוכה פרק א סימן יב
ת"ר סוכת נכרים נשים בהמה כותים סוכה מ"מ כשרה ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה אמר רב חסדא והוא שעשאה לצל להתלונן תחתיה מחורב וממטר. אבל לצניעותא בעלמא אין שם סוכה עליה. **ורבינו תם פי' שעשאה לצל ולא מעובה להגן מן המטר**² וכן סוכת רקב"ש רועין קייצין בורגנין שומרי פירות כשרה. ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. א"ר חסדא מאי כהלכתה **והוא שעשאה לצל**:

- תרומת הדשן סימן פט (הובא בב"י סימן תרכו אות ב)
שאלה: הא דילפינן פ"ק דסוכה /דף ט ע"ב/ מקרא, מחובר פסול לסכך. אי הוה תלוש ולבסוף חברו, כגון **קורות הבתים המחוברים במסמרים לכותלי הבית** פסולין נמי או לאו?

¹ וכן הביא המג"א (סימן תרכז ס"ק ב) את דברי האגודה: "באגודה ריש סוכה כ' בשם התוס' שלא יכסה בנסרים קבועים במסמרים אפי' פחות מד' מפני שהם דירת קבע עכ"ל". ובשער הציון (סימן תרלג אות ו) נראה שהבין כך בדעת הר"ן והתוספות: "גמרא. וכתבו התוספות והר"ן דכל זה בדפנות, אבל בסכך, שעיקר הסוכה על שם הסכך, לא מתכשרא מן התורה עד דעביד לה ארעי, דהיינו, שלא יקבע הנסרים של הסכך במסמרים". אולם במגן אברהם עצמו (בסימן תרכז ס"ק ו) כתב להדיא שחיבור במסמרים לא פוסל וכל מה שהצריך המחבר להוציא את המסמרים מתקרת הבית אינו אלא שלא יהיה תעשה ולא מן העשוי: "...ואי לאו תולמה"ע לא הוי צריך להסיר המסמרים כלל...". וא"כ שמא י"ל הן למג"א והן למשנ"ב בשער הציון שמה שכתבו שנסרים הקבועים במסמרים פסולים משום קבע, היינו דווקא כשמגינים מגשמים וכמקור דברי האגודה מהתוספות בתחילת המסכת. וכן כתב בדעתם הרב לוי יצחק הלפרין (מוריה שנה לד גליון ד-ו עמ' שכ) "וכך צ"ל גם בכוונת המג"א בסי' תרכ"ו והשעה"צ בסי' תרל"ג, שלא נתכוונו לפסול אלא באופן שהנסרים קבועים במסמרים עד שאין הגשמים יכולים לרדת בתוכה, כי היכי דלא תיקשי עלייהו מכל אותם מקומות שהבאנו דמפורש בהו שסכך הקבוע במסמרים כשר". יעו"ש.

² ופשוט שמודה ר"ת שסוכת גנב"ך הייתה מקובעת ומחוברת היטב ולא קפיד ר"ת אלא שלא יהיה מגן מן הגשמים. וכיון שכל תכליתן של סוכות אלו היה לצל, כדברי רב חסדא: "והוא שעשאה לצל", ולא להגן ממטר, אע"פ שהן של קבע, כשרות לכו"ע.

תשובה: יראה דכשר הוא. וכן מוכיחות ההלכות פ"ק דסוכה /דף ט"ו ע"ב/, גבי מפקפק או נוטל אחת בנתיים, דלא פסול מחובר כה"ג.

- שו"ת האלף לך שלמה חלק אורח חיים סימן שסו

ומה שהעיר על מה שמשמע מדברי המג"א וכן הביא הב"י שמותר לקבוע הסכך במסמרים והק' מתוס' פ"ק דסוכה דכתבו דבסכך בעינן עראי ממש וכל שהוא פליאה נשגבה ולדעתו אין התחלה כלל דודאי הכונה כמ"ש ר"מ אח"כ דכונת התוס' דבלא יוכלו גשמים לרדת שם זה הוא קבוע ואני מוסיף עליו דודאי אף אם לא יוכלו גשמים לרדת שם כשרה דהרי מבואר בש"ע דמעובה כמו בית כשרה רק כונת התוס' היכא דהוי תרתי דמטר א"י לירד גם הוי קבוע במסמרים זה הוי קבוע אבל בחד מנייהו אם המטר יכול לירד או אף בא"י המטר לירד רק דאינו קבוע במסמרים כשרה זה לא הוי קבוע ובעיקר קו' התוס' שהקשו דלמה הוי גשמים סימן קללה בחג הרי יכול לעשות בנסרים קבועים ה' נראה לפמ"ש /או"ח/ בס' תרל"ט בדין ירדו גשמים והי' סוכה אחת שהיתה מעובה בטוב ולא ירדו בה גשמים אם לברך לישב בסוכה וכתבתי דאין לברך ותוכן דברינו דהרי הלבוש וב"ח פוסלין באין המטר יכול לירד לתוכה וא"כ אף המכשירין היינו מכח כל הראוי לבילה כו' וכיון דראוי ליטול ממנו מקצת הסכך ועדיין יהי' צלתה מרובה וירדו בה גשמים אף שעתה א"י הגשמים לירד כשרה וא"כ תינח באם אין הגשמים יורדים אבל אם הגשמים יורדים א"כ הוי ממ"נ אם בטר השתא פסולה דהוי כמין בית ואם נלך בתר ראוי לבילה שהיו הגשמים יכולין לירד בה שוב אז הוי אסור לברך מכח דפטור אז מן הסוכה עיין שם. ובזה יתיישב קושית התוס' דנהי דיכולה להיות קבוע היינו אם ראוייה לדירת עראי אז מקיים נמי בקבוע כיון דראוי לעראי אבל באם הוי זמן גשמים אז ודאי הוי סימן קללה ואינו מקיים מצוה סוכה בקבוע מכח ממ"נ דמה אמרת הרי ראוי לעראי הרי בעראי הוי יורדין הגשמים והי' פטור ואם בטר השתא הרי הוי קבוע וא"כ ממ"נ לא מקיים מצות סוכה ולכך הוי סי' קללה וכך נכון אצלי הדבר עד שתמוה על התוס' איך לא הרגישו בזה דהרי מפורש אומר בש"ס דלכך מותר בקבוע כיון דראוי לעראי ולכך כי עביד קבוע נמי נפיק א"כ תינח באם אין הגשמים יורדים אבל אם הגשמים יורדים א"כ אינה ראוי לעראי ובעראי לא הוי מקיים מצוה סוכה א"כ שוב לא נפיק בקבוע מכח ממ"נ. ומדברי התוס' הנ"ל יהי' סתירה לדברינו ומהם יהי' מוכח היכא דאין הגשמים יורדים בה מקיים מצות סוכה אך באמת ז"א כמ"ש דהם הוציאו דבריהם מן התוס' הללו ומפורש כפירוש הנ"ל דהיכא דאין הגשמים יורדין הוי קבוע (וכן ראיתי אח"כ בב"ח ובלבוש מבואר כן בדבריהם) מיהו אין הכרח לזה כמ"ש ד"ל כונת התוס' בהצטרף תרוייהו יחד הוי קבוע:

- שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תרכו סעיף יב

מותר לעשות סוכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים ממנו כדי לעשות סוכה אף על פי שנשארו עדיין העצים או הקורות שהרעפים מונחים עליהם ומותר לישב תחת העצים או הקורות עצמן אף על פי שהם סכך פסול שהרי לא נקבעו בגג לשם צל בלבד אלא כדי לתת עליהם את הרעפים מכל מקום כיון שעשה מעשה והסיר את הרעפים לשם עשיית סוכה לצל הרי זה כאלו עשה מעשה בגוף העצים או הקורות והתקינם לשם סוכה שהרי הם כשרים לסיכוך שהן גדילים מן הארץ ואין מקבלין טומאה ואף על פי שהן מחוברים אין בכך כלום דתלוש ולבסוף חברו כשר לסוכה כמו שיתבאר בסימן תרכ"ט וכיון שהן עצמן כשרים לסכך ע"י מעשה זו ויכול להניח עליהם עוד סכך כשר והן מצטרפין עם סכך זה להשלים לשיעור צלתה מרובה מחמתה ולכן גם עכשיו שלא הניח הסכך עליהם אלא תחתיהן למטה בבית מותר לישב תחתיהן ממש כיון שהם סכך כשר:

- ערוך השולחן אורח חיים סימן תרכט סעיף לב

כתב רבינו הב"י בסעיף י"ח בדין נסרים שנהגו שלא לסכך כלל בנסרים עכ"ל והמנהג הוא מעיקר הדין שהרי עתה נהגו לקרות בתים מנסרים פחותים מארבע ומשלש א"כ פשיטא שיש כאן גזירת תקרה ולכן לא שמענו מימינו לסכך בנסרים אפילו בקצרים כמ"ש בסעיף י"ג וכן בלאטע"ס ובכל מין עץ ולכן אותן המסככים בנסרים קטני קטנים מצוירים אין דעת חכמים נוחה מהם וכ"ש שאין לסכך בשינדלע"ן אמנם במקום שא"א שאין להשיג במה לסכך בהכרח לסכך בנסרים פחות מרוב ד' אך לא יקבע אותם במסמרות דבכה"ג בית גמור הוא ופסול מן התורה [עמג"א סק"ב ו"א ר"ס קט"ו בשם אגודה שפסק כמ"ש]:

- שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן כח

...ואוסיף ואומר, כי ביתירה מזו אנו למדים ממעשה - רב של ר"ת כפי שהובאה בספר אור זרוע ח"ב ה' סוכה סי' רפ"ה, וכפי לסבר - עצמו בזה, דהאור זרוע שם אחרי שמביא את שיטת ר"ת דס"ל דאם עשאה מעובה כדי להגן מן הגשמים היא פסולה, [אגב מלשון זה של אם עשאה מעובה כדי להגן מן הגשמים אפשר ללמוד דזה שסובר ר"ת שהיא פסולה הוא דוקא כשעשאה כן בכונה תחילה כדי להגן מן הגשמים, ולא כשיצא כך בלי כוונה תחילה, ובלי כוונה תחילה אפשר לפסול רק משום גזירה בלבד אם יסבור בכזאת, וכך ראיתי בספר פתחא זוטא ה' סוכה שכותב באמת לבאר כן בשיטת ר"ת ע"ש ואכמ"ל] הוא מוסיף וכותב וז"ל: ומעשה בה"ר שמעון זצ"ל גיסו של ר"ת בנו של ה"ר יוסף זצ"ל שסיכך סוכתו בנסרים שאין בהם ד"ט = ד' טפחים = דאמר דלד"ה כשירה ועשה סוכה כמין כיפת החדר יפה מאד ותקועה במסמרות, ופסלה ר"ת משום דמצלת מן הגשמים, אבל השכיבן זה אצל זה כשירה דאז אינה מצלת מן הגשמים עכ"ל, הרי לנו דאפילו בנסרים שהמה הרבה יותר גדולים ורחבים מהבלאפונים /מהבלאפונים/ שהמה רק פחותים מד"ט, בכל זאת לא פסל ר"ת לסכך בהם כי אם היכא שגם תוקעם במסמרים, דאז רק אז נקרא זה דמצלת מן הגשמים, אבל אילו רק משכיבן זה אצל זה מבלי שיתקעם במסמרים אז היה גם ר"ת מכשירן מפני דאז אינה מצלת במציאות מן הגשמים, וא"כ מינה בק"ו בנסרים קטנים ודקים כמין /הבלאפונים/ הבלאפונים שהמה פחות ברחב בהרבה אפילו מטפח ומגיעים לכדי אצבע עד אצבע וחצי, דאם רק משכיבן זה אצל זה אפילו בצפיפות, ובלבד שאינו תוקעם במסמרים, דבודאי נקראת הסוכה בכה"ג שאינה מצלת מן הגשמים, וכפי שרואים בחוש שהגשמים חודרים אל תוך הסוכה מבין הסדקים שבין בלאפון ובלאפון, וכשירה היא איפוא לכתחילה אפילו לדעת ר"ת...

- לבוש אורח חיים סימן תרלא סעיף ט

כבר אמרנו למעלה בסימן תרכ"ט [סעיף א], שכל מה שהוא גידולי קרקע ואינו מקבל טומאה ותלוש אף על גב שבסוף חברו מותר לסכך בו.

ולפי זה מדין התורה מותר לסכך בנסרים אפילו רחב ד', ואפילו לחברן במסמרים מותר מן התורה, אלא שחכמים [סוכה יד ע"א] אסרו לסכך בנסרים שרחב ד', משום גזירה שמא ישב תחת התקרה לשם סוכה, והתקרה הוא פסול מן התורה כמו שיתבאר בסמוך, וסתם תקרה יש בהן רוחב ארבעה לכך לא אסרו אלא הנסרים שיש בהן ארבעה. והתקרה שהוא פסול מן התורה הטעם הוא, או משום שסתם תקרה מונח באופן שאין גשמים יכולין לירד בתוכו, והוא פסול דאורייתא כמו שנתבאר [בסעיף ג], או משום שיש עליו מעזיבה והמעזיבה הוא סכך פסול דאורייתא שאינו צומח מן הקרקע, או משום שסתם תקרה לא הונח הנח לצל שהרי יש גג על גביו, אלא שנעשה לחזק את הבית או לצניעות בעלמא, ואם ישב תחתיו עכשיו לשם סוכה הוי ליה תעשה ולא מן העשוי, ולפיכך אסור לסכך בנסרים שרחב ארבעה, כדי שלא יאמרו מה לי חדשה מה לי ישנה ויבואו לישב תחת תקרת הבית לשם סוכה. וגזירה זו לא שייך אלא כשלא היה כאן מתחלה תקרה ועכשיו הוא בא לסכך

בנסרים לשם סוכה, אבל בית שהוא מקורה בנסרים שאין עליהם מעזיבה ובא להכשירו לשם סוכה, די בזה שיפקפק הנסרים, פירוש שיסיר כל המסמרים לשם סוכה, או שיטול מבין כל שני נסרים אחד ויתן סכך כשר במקומו, ואז כולה כשרה אפילו לישיב תחת הנסרים ואפילו הנסרים רחבות ד', שאין שייך כאן לגזור שמא ישיב תחת התקרה, שכיון שהצריכו לפקפק או ליטול אחד מבנתיים, ודאי ידע שמשום גזירת תקרה ומשום תעשה ולא מן העשוי הצריכוהו לכך, כלומר שיבטל בזה מעשה הראשון שלא יהא בו משום תעשה ולא מן העשוי, ויעשהו מחדש לשם צל סוכה ולא יבא לישיב תחת התקרה העשוי כבר, וגם בוודאי לא יעשנו בענין שלא יוכלו גשמים לירד בתוכו, כיון שעושה אותה לשם סוכה, וכיון שאין כאן שום חשש פיסול התיירוהו בכל ענין אפילו רחב ד': * הג"ה ועיין לעיל סימן תרכ"ז סעיף ג', ובסימן תרכ"ט סעיף י"ח: ויש מפרשים שגם בזה לא התיירוהו אלא כשאין הנסרים רחבים ד', אבל רחבים ד' בכל ענין פסולה, ויש להחמיר:

- שו"ת הרמ"ז סימן יח

שר וגדול ליהודים. חכו ממתקים. וקולו מחמדים. הרב המובהק נר"ו שלום.

...ולא באתי כעת להתעורר בתשובות הרמב"ן הרש"בא וב' תרומת הדשן על ההו' צורבא דרבנן שפקפק להחמיר בסכך הסוכ' הנעשה ע"י שליבות של עץ התקועי' במסמרות כמו שאנו נוהגים וכפי מה שהאריך בזה ב' ב"ח טא"ח סימן תרכ"ט דנראה דסביר' ליה לרב ב' ב"ח דהמסמרו' נדונים ככלים המקבלים טומא' והוא תמוה בעיני גם מקדם נתקשתי בכגון זה במה שכתב הסמ"ג הלכות ט"מ דף ר"ל ההיא דפ"י ג דחרב ה"ה כחלל ז"ל ושאל ר"ח ב"ג אבי אמי לר"י מאחר שחרב ה"ה כחלל ע"י קבלת טומאה של אהל אי זה בית אשר תכנו לו ואיזה מקום מנוחתי כי אין בית אשר אין שם מת וכו' ע"כ ולא ידענא היכי נחית להו טומאה למסמרות הקבועים בתקרות או בכתלי הבתים דאפי' נימא מספיק' שנעשו מכלי' טמאים כיון שנשתנו גופן למסמרות ונקבעו במחובר לקרקע תו לא מקבלי טומאה אלא א"כ ניוחש שמתחיל' עשייתן התקינות לפתוח ולנעול בהם או כיוצא בזה שמקבלים טומאה כדתינא פ"א דמ' כלים ופסקו הרמב"ם פ"י מה' כלים ואח"כ בלי מעשה שנוי בגופן קבעום בבתיים ודמיה לההיא דגרסינן דמ' שבת פ"ו זוג של בהמה ועשהו לדלת אעפ"י שחברו לדלת וקבעו במסמרות טמא הוא תירוץ דחוק ולא הבנתי דברי מע"כ באמרו דאהל רעוע אינו חצוץ/חוצץ/ולדברי סופרים בהא התם כתב הרמב"ם ז"ל פרק י"ג מה' ט"מ דאף מן התורה אינו חוצץ ודבר חדש חידשו הסופרים בו שהיה מביא את הטומאה בהא סליקנא ובהא נחיתנא דאעיקרא דדינא כדמוכח מהפוסקים ז"ל הן כל ראתה עינו הברורה של מע"כ שאין להחמיר במה שהחמיר ב' ט"ז: נאמן באהבתו שמואל אבואב.

[אמר המגיה תשובת מהר"ש שא הנ' הובאה בדפוס בס' דבר שמואל סי' רכ"ג באיזה מלות שונות והדפסתיה פה כאשר מצאתיה בכתבי הר"מז כדי שלא יחסר כל בו בענין הזה. ועיין מה שכתב הרב הנ"ל להר"מז בשאלה ר"ז בד"ן סט"ל].

- שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לט

תיקון סכך ודפנות, נוי סוכה, וניקוד תיבת והו שבהושענות

י"ד מרחשוון תשמ"ב.

מע"כ חתני כבני הרב הגאון מוהר"ר משה דוד טענדלער שליט"א, שלום וברכה לעולם.

א. בשיטות הראשונים בפירוש מפקפק שאיתא במשנה, שהוא תיקון תקרה של כל השנה הכשרה לסוכך, לסכך

הנה סוכה שדרו בה כל השנה, והסכך הוא סכך שלא שייך בו גזירת תקרה, אבל צריך לתקנה שלא תהא פסולה מדין תעשה ולא מן העשוי, שהתיקון הוא לכו"ע במפקפק. ופרש"י בסוכה ט"ו ע"א בפירוש מפקפק, סותר ומנענע את כולן. וכוונתו בסותר שכתב הוא שתולשן מחיבורן, שאיירי בנעשו הנסרים תקרה להבית שהדרך הוא לחברם ממש במסמרים וכדומה מענייני חיבורין אחרים להבית. דכשהן בחיבורן לא יועיל שום תיקון, לא מצד שאין מסככין במחובר, שכתב רש"י בסוכה דף י"א ע"א ד"ה פסולה בפסול דהדלה עליה את הגפן, שהוא דווקא במחובר לקרקע ע"י השרשה כאילן, ולא בתלוש ולבסוף חברו לחיבור התקרה לבית, כדאיתא בב"י ובב"ח באורח חיים סוף סימן תרכ"ו מתרומת הדשן. ולכן סכך כשר המחובר במסמרים לבית כשר.

אבל כאן שהיה תקרה לדירת בית שדרין בה כל השנה שזה הא הוא ודאי פסול, שלכן צריך לסתור מחיבורן להבית דהוא להסיר המסמרים. והוא הדין אף שלא היה חיבור אחר חוץ מאשר מצד הבניין גופיה, שכותל הבניין ממש מחברן (דהיינו שאין הנסרים מחוברים ע"י מסמרים אלא במה שקבועים במקומות העשויים לכך בכתלים), שצריך להוציאן מחיבור הבניין. ולכן לא הזכיר רש"י דהוא הסרת המסמרים, דהעיקר הוא שיסיר החיבור ממש שנתחבר כדרך תקרה לבית. אבל אף שסילקן מחיבורן והוו מעתה סכך כשר, הא צריך גם מעשה סינוך, ולא סגי במה שנמצא שהוא מכוסה בסכך כשר, מקרא דתעשה ולא מן העשוי. ולכן כתב רש"י דמנענע את כולן, היינו דצריך לנענע את כולן ולא סגי במשהו, ואפילו בד' טפחים, להכשיר את כולן. ואפילו נענע שיעור סוכה ויותר לא מהני להכשיר יותר מזה, דהוא כמו בחוטט בגדיש דלא מהני על יותר, כמפורש בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרל"ה שאיתא שם, ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך שבעה, ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה אינה כשרה כולה ע"י משך ז' שהניח תחילה, והוא מטור בשם אבי העזרי שם. דלכן מצריך רש"י שינענע את כולן, מאחר דגם פסול זה דהיינו הנסרים שהם היו פסולים משום שהיו תקרה לבית, עכשיו שהוכשרו על ידי סתירתן מחיבורן היו פסולין משום תעשה ולא מן העשוי, כמו בחוטט בגדיש שמפורש בדף י"ב ע"א שהוא משום תעשה ולא מן העשוי.

וכתב במשנה ברורה סימן תרל"א ס"ק כ"ד שכן סובר גם הרמב"ם בפירוש המשנה שכתב מפקפק פ"י שיעקור אותן ממקומן ומן המסמרין התקועין בהם, דמזה משמע דצריך לנענע את כל הנסרים. ומה שלא הביא מלשון הרמב"ם סוכה פרק ה' הלכה ח', שכתב לפיכך אם פקפק הנסרים והניד המסמרים לשם סוכה הרי זו כשרה, דג"כ מפורש שצריך לעשות התרתי, אולי הוא משום שלא פ"י בהלכותיו מהו זה פירוש פקפוק.

ואף שבלשון מפקפק איכא תרוייהו שהרי במתני' נאמר רק מפקפק בלבד, ומפרשי רש"י והרמב"ם שאיכא בזה תרתי, נראה דאין זה תרתי. דמפקפק הוא נענעו של הנסרים בהגבהתן למעלה, שבשביל זה אם תקועין במסמרים ובשאר ענייני חיבורים מוכרח לעקור אותן מהחיבורים שיהיו ראויין לטלטלן ולהגביהן. ואף שא"כ לא הי"ל להרמב"ם בהלכותיו להזכיר אלא רק שמפקפק הוא שיעקור אותן ממקומן, וממילא ידעין דאם הם קבועים במסמרים ואינו יכול להגביהן ולנענע אותן מצד קביעותן, צריך להסיר המסמרים. מכל מקום הוא משמיענו שאף אם יכול להגביה ולנענע מעט גם כשלא הסיר המסמרים לגמרי, משום שהם מסמרים ארוכין, וכשהוציא החצי מאורכן יכול להגביהן ולנענע מעט, נמי פסולין לסכך, ולא יועיל נענעו זה להכשירן, דעדיין לא יצאו משם תקרה להבית שהיה עליהו תחילה. דאף שכשרה כשיסככו בסכך שחיברו לסוכה כדכתבו הב"י והב"ח בשם תה"ד דבתלוש ולבסוף חברו כשר לסכך, פסולין נסרים אלו מחמת שנעשו תקרה להבית. וכיוון

שמחברין להבית עדיין, אף שאפשר להגביה ולנענע בעודם מחוברין לא נסתלק שם תקרה מעליהו. שלכן מצריך הרמב"ם להסיר המסמרים מחיבורן להבית, דהוא שלא יישארו תקועין בהן כפי מה שהיו נכנסין לתוך כותלי הבית אף לא במקצת. וזהו כוונתו בהלכותיו מה שכתב אם פקפק הנסרים, שהוא הגבהתם ממקומן כדכתב בפירושו למשנה. ומה שכתב עוד והניד המסמרים, היינו דאף שלא הסירן ממש מהכתלים אבל הם נדים שם מחמת שכבר נעקרו מעומקם, ואף שעדיין נמצא חלק מהן בכותלי הבית הם נדים שם ולא יוכלו לעכב מלהגביה הנסרים לגמרי משם, סגי. ומשמע שאף אם לא כל איש יכול להוציאם, אלא דווקא איש בריא יותר מסתם אינשי נמי סגי. וזהו מה שכתב לשון אחר בהלכותיו מאשר בפירושו במשנה, וכתב פקפק הנסרים והניד המסמרים שהוא פסק ההלכה למעשה לפי תמצית פירושו במשנה (שבפירוש המשנה כתב עיקרו של דין שהוא עקירת הנסרים, אבל כשפסק הלכה למעשה הוסיף שאין צורך בעקירת המסמרים לגמרי מן הכותל אלא רק בהנדתם כמו שנתבאר).

אבל הרא"ש כתב בסימן כ"ט בסופו, מפקפק את כולו שמסיר את המסמרים שהיו קבועין בהן. שמשמע שבזה סגי אף בלא נענוע כדפי' בקרבן נתנאל אות א'. והוא דלא כרש"י והרמב"ם שמצרכי שגם יעקרום ממקומם, דזהו עיקר פירוש מפקפק לרש"י והרמב"ם, והסרת המסמרים הוא עניין המציאות שא"ל בלא זה. ולהרא"ש נצטרך לדחוק בלשון מפקפק, ולפרש עניין התעסקות בהן, שגם הסרת המסמרים הוא איזו התעסקות, וממילא לא הווי מן העשוי. ועיי"ש בק"נ שכתב בסוף שנוכל לומר שס"ל כדעת רש"י, אלא דקמ"ל עם היות שהמסמרים רפויים ויוכל לנענע הנסרים, מ"מ לא מהני נענוע בלי הסרת המסמרים. וזה ודאי דוחק גדול שלא ינקוט הרא"ש את העיקר שהוא הנענוע, דהא לא הזכיר פרש"י כלל, משמע דהוא משום שרק הסרת המסמרים מצריך ולא יותר. שלכן לא הוזכר נענוע בקיצור פסקי הרא"ש, ובטור סימן תרל"א מפורש שפירוש מפקפק הוא רק זה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה. שהרי כתב בית המקורה בנסרים שאין עליהן מעזיבה ובא להכשירו לשם סוכה, די בזה שיפקפק פי' שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה. הרי מפרש שזהו פירוש מפקפק, וא"כ לא שייך להצריך יותר. דבשלמא בלשון הרא"ש שלא כתב תיבת פירוש, אפשר לפרש שעל תיבת מפקפק סמיך על פרש"י שהוא לנענע אותו, אך שמוסיף מסברא דצריך גם להסיר את המסמרים, דלא מהני הנענוע כשהן עדיין בחיבורן להבית שהיה לשם תקרה. אבל הטור שכתב שמפקפק דתנן פירושו הוא שיסיר המסמרים, הרי לא שייך להצריך יותר מזה, שהרי לא תנן שצריך יותר מפקפוק. וגם אם נימא שהיה מצריך הטור גם לנענע אחר שהסיר המסמרים, אין להצריך שיסירם לשם סוכה, דהא בהסרת המסמרים לא נעשה מעשה הכיסוי אלא דהכשירם לסיכוך, אבל מעשה הסיכוך הוא הנחתם במקומם אחר שנענע ועקרום ממקומם שרק אז יש לו לעשות לשם סוכה, ואיך כתב הטור שיסיר המסמרים לשם עשיית סוכה. ולכן ברור שלהטור סגי בזה שמסיר את המסמרים אף בלא שום נענוע, וא"כ הוא משום שמפרש כן גם בכוונת אביו הרא"ש.

ומה שכתב הקרבן נתנאל בסימן כ"ד אות ת' ליישב מה שפסקו הרא"ש והטור שדי בהסרת המסמרים, שבהסרת המסמרים מנענע הנסרים בלי ספק, ולכן מתכשרת הסוכה על ידי הסרת המסמרים, מה שאין כן בהתרת חבילת קנים המונחת על הסוכה, שאין כל הקנים מתנענעים על ידי זה, אין כוונתו לנענוע ממש שהוא עקירה ממקומן שהוא דווקא ע"י הגבהתן, אלא הוא רק נענוע קצת שהוא אף כשהן במקומן, דהא כתב שם שהוא דלא כרש"י. ואם הוא נענוע ממש הרי הוא גם כרש"י. אך אף שהוא רק נענוע קצת בלא עקירה ממקומן, סובר שיש לחלק מחבילה שהניח על הסוכה אף אחר שהתיר את האגד, שלא מתנענע עי"ז כלל, עיין שם. אף שלא מובן כל כך במה שסובר שיוכשרו בנענוע בעלמא בלא עקירת ממקומן. ומה שכתב שהוא דלא כרש"י, אף שרש"י לא כתב אלא סתם מנענע, ולא שיעקור אותן ממקומן, שלכן היה שייך לפרש ברש"י נענוע בעלמא כדפירש ברא"ש, מכל מקום דמאחר דכתב רש"י סותר שממילא איכא גם נענוע לסברא זו דהק"נ, ומ"מ כתב גם ומנענע, הרי בהכרח שמצריך שאף אחר שסתור החיבור דהנסרים להבית שגם נתנענעו ע"י זה, לא סגי להכשיר אלא דווקא ע"י שינענע יותר, משום דמצריך רש"י שיעקרום לגמרי ממקומם כדכתב הרמב"ם.

והשו"ע פסק בזה (סימן תרל"א סעי' ט') כהרא"ש והטור, שסגי בהסרת המסמרים לשם סוכה. והוא אולי משום דכיון דהרמב"ם בהלכות לא פירש שהפקפוק הוא עקירת הנסרים ממקומן, ואף על המסמרים שהזכיר לא כתב שיעקרום אלא שיניד אותם, חזר בו ממה שכתב בפירושו למשנה, שצריך שיעקור את הנסרים ממקומן ומן המסמרים התקועים בהם. אלא מכאן שבהלכותיו מפרש כהרא"ש שמפקפק הוא רק על המסמרים. ועוד מיקל מהרא"ש שכתב דצריך להסיר המסמרים, והרמב"ם סובר שאף אם לא הסירם לגמרי אלא שהנידם ונשארו מחוברין רק בחבור רפה כשרים. ולכן פסק בשו"ע כהרא"ש לחומרא שצריך שיסיר לגמרי. אבל הוא דוחק גדול לומר שחזר בו הרמב"ם מפירושו. אלא שהוא כדפירשתי שפסק בהלכותיו כמו שכתב בפירושו, וא"כ הוא כפרש"י. שלכן יש לעשות למעשה כרש"י וכפי הרמב"ם במשנה כדכתב המשנה ברורה, ויש לפסוק למעשה כוותיהו.

ב. הגדרת פסול סוכה שדר שם כל השנה, ודין לא מן העשוי בסוכה כזו

ולפי מה שכתבתי אליבא דרש"י והרמב"ם, שמה שהיו הנסרים תקרה להבית הוא פסול בסכך, וצריך מתחילה לסלק אותן מחיבורן להבית לסלק מהם שם תקרה, ויעשו בזה סכך כשר. אבל אף שנעשו הנסרים סכך כשר, עדיין לא סגי. דהא אף סכך כשר שהיה מונח בעלמא על כותלי הסוכה לא נכשרה בזה, משום שצריך מעשה סכך לשם סוכה, מקרא דתעשה ולא מן העשוי. כדאיתא בדף י"ב ע"א דבהניח חבילי קש וחבילי עצים על סוכתו כדי לייבשן, שפסולין משום תעשה ולא מן העשוי. שלכן אף אחר שהסיר אותן מחיבורן, צריך לעוקרן ממקומן ולחזור להניחן לשם סוכה. ולפי זה אין להועיל גם הרחקת הסכך מן הכותלים ג"ט לעשותה סוכה פסולה במקום לעקור הנסרים מן הכותל, דעדיין לא נסתלק מהם שם תקרה בזה שבלא הגבהתן ועקירתן ממש מן הסוכה הניען ממקום למקום. אלא צריך דווקא לעוקרן לגמרי מגג הסוכה, שהוא דווקא כשיגביהם למעלה.

ולהרא"ש והטור ושו"ע דסגי בהסרת המסמרים לשם סוכה, הוא משום דמה שהיו תקרת הבית סברי דאינו פסול בהסכך. אלא משום דמצוותו היא שלא יישן ויאכל בבית שדר שם כל השנה, אין ישיבה תחת מה שנחשב תקרה קבועה לבית חשובה ישיבה בסוכה, אבל אין כאן פסול בעצם הסכך. וכיוון שסילק המסמרים שהם עשו בהנסרים הקביעות שדרך לעשות בתקרות בית, ליכא שוב הפסול. ואף שגם להרא"ש והטור כשר כל השנה בבית שמונח עליו נסרים בעלמא בלא שום חיבור להבית, ואף בעשה הגג מתבן וקש וענפי אילנות, פסולה לסוכה. כמפורש בדף ח' ע"ב, שא"ר לוי משום רבי מאיר, שתי סוכות של יוצרים זו לפניו מזו הפנימית אינה סוכה, דכיוון שהיא דירתו כל השנה הוא ביתו.

והא דכתב רש"י (ד"ה פנימית אינה סוכה) ואף על גב דלא בעינן סוכה לשם חג דהא כב"ה קי"ל וכו', הכא אינה סוכה דלא מינכרא מילתא דלשם סוכה הוא דר בו דהא כל ימות השנה דייר התם, וכן איתא לשון זה בטור וש"ע סימן תרל"ו סעיף ב', ברור דאין כוונתם בנתינת הטעם דלא מינכרא דלשם סוכה הוא דר, דהוא רק איסור דרבנן משום מראית העין. דהא אמר בלשון הפנימית אינה סוכה, דלשון זה פירושו שמדאורייתא נמי אינה סוכה, כמפורש בגמ' בדף י"ב ע"ב (התם דקתני אינה סוכה, אפילו דיעבד מדאורייתא נמי אינה סוכה). ולשון הר"ן (ד' ע"א מדפי הרי"ף ד"ה שתי סוכות) הוא הפנימית אינה סוכה אם בא לישב בתוכה בחג לשם סוכה אינה סוכה, משום דעבידיא לדירה והוא לה כבית ואיכא

משום תעשה ולא מן העשוי, כלומר ולא מדבר העשוי לאוצר ולדירה ולא לצל. **הרי מפורש דהוא מדאורייתא**. ולא הביא לשון רש"י דהוא משום דלא מינכרא מילתא, ולומר דהוא פליג ע"ז וסובר דהוא משום דעבידא לדירה והויא לה כבית ואיכא משום תעשה ולא מן העשוי, וגם לאסוקי דפסולה מדאורייתא, אלא ודאי משום **דברור ופשוט להר"ן דגם לרש"י היא פסולה מדאורייתא**. אבל כוונתו הוא ליתן טעם מה שדירתו של היוצר כלי חרס בטל ממנה שם סוכה, אף שמה שסיכך לא היה כדרך עשיית גג לבית שמסככין באופן קביעות שהגג הוא מחובר להבית, וניכר מזה שאין צורך לו בדירת בית, אלא שלעולם דירתו שם היה אף כשלא היה מסוכך כלל, אלא שסיככו רק להגן עליו מן החמה. שלכן אף שדר שם כל השנה לא שייך שיתחשב בית בשביל דירתו, כיוון של"ד לבית דסתם אינשי, דאין דרים בקבע אלא בבית שגגו הוא שמירה מכל דבר, גם מגשמים ומצינה וגם מגנבים וליסטים. שלכן פרש"י טעם על שגם דירה דכל השנה כזו מחשיב זה לבית, משום דלא מינכרא מילתא דלשם סוכה הוא דר בו. דמחשבתו וכוונתו לשם סוכה לא ישנו המציאות, ששיבתו ואכילתו ושינתו במקום זה הוא בביתו ממש כמו שהיה עושה כל השנה.

ובפסול כזה דישיבה כמו בביתו דכל השנה, דהוא הפסול היחיד לדעת הרא"ש הטור והש"ע בנסרים המחוברים לכותל, יסברו הרא"ש והטור והש"ע דהוא דווקא כשלא עשה שום מעשה, דמחשבה בעלמא שעל אלו שבעת הימים יהיה הסיכוך שעליו לשם סוכה אינו כלום. אבל כשעשה מעשה לסלק חיבורם, דסילק המסמרים ועשאם באופן שלא היה כן בכל השנה שהיה אז בית, וליכא שוב הפסול, סברי דכשרה וליכא בזה משום תעשה ולא מן העשוי. משום דהכיסוי שהיה מתחילה אף שהיה בשביל דירת כל השנה, הוא נחשב כיסוי לצל, שגם זה הוא מעיקרי צורכי בית, אך שנפסל מצד כל השנה, שע"ז סגי בסילוק כל מה שעשה בשביל צורך דכל השנה. שהוא במה שחיברן להבית, שהוא צורך לדירת כל השנה, שיש הרבה ימי גשמים ושלגים וצריך שמירה מגנבים וליסטים וכדומה.

וכשדר כל השנה בסכך שהניח רק בשביל צל להגן מפני החמה, שג"כ נפסל כהא דסוכה פנימית להיוצר כלי חרס, לא יוכשר גם מן התורה אף להרא"ש וטור וש"ע אלא דווקא שיעקור כל הסכך ממקומו ולחזור ולהניחו לשם סוכה כמו לרש"י והרמב"ם. ומשמע כן במג"א סימן תרל"ו סק"ג, שכתב על הא דבפנימית אינו יוצא, ואם הגביה הסכך וחזר והניחו שרי. דמשמע דווקא כל הסכך. וכדאיתא כן במ"ב סק"ט, שכתב **וחדוש בעלמא לא מהני בזה, כיוון שהיה דירתו ממש כל השנה שאכל ושתה וישן שם. והוא אף להש"ע דפסק כהרא"ש והטור, שבנסרים סגי בהסרת המסמרים.** דסוכה הפנימית דיוצר, כיוון דהיתה כל השנה מסוככת בלא חיבור, ולא שייך להכשירו אלא בהגבהת הסכך, נמי לא שייך להכשיר כל הסוכה בשביל מקצת שהגביה וחזר והניח, אלא דווקא בהגבהת כל הסכך ולחזור ולהניחה, והוא ברור ופשוט.

הנה מסתבר דהא דהפנימית ביוצר כלי חרס אינה סוכה, הוא אף שעשה סוכתו הפנימית למלאכתו ולמכירה בתמוז ובאב, אף שהוא סמוך לחג. מאחר שנעשה לאכילת כל השנה, וידוע שזהו דירתו לכל השנה. ואולי גם בתוך שלושים לחג נמי אינה סוכה, דכיוון שיש לו החיצונה שבכל השנה לא יאכל וישן שם, שהיא תהיה ראויה לסוכה דחג למצווה, אין לנו לומר שעשה אף הפנימית לחג הסוכות הראשון שלאחר בנייתה, כיוון שאין לו צורך בה לסוכה דמצווה. ולכן סתם ר' לוי משום ר"מ דינו.

וראיתי במ"ב סימן תרל"ה עמ"ש בשו"ע, סוכה אף על פי שלא נעשית לשם מצווה כשרה, והוא שתהיה עשויה לצל כגון סוכת עכו"ם, בביאור הלכה ד"ה כגון סוכת עכו"ם, שכתב ודע דרש"י פי' על סוכת נכרים, שעשויים לדור בימות החמה, משמע מזה דדווקא כשדר בה כל השנה הוא דנקרא לשם דירה ולא באופן זה. ולכאורה הוא משום דלצל שהוא להגן מן החמה, לא שייך אלא כשעשה לדור בה בימות החמה. אבל כשעשה לדור בה בימים הקרים, שאז כל העולם דרים דווקא בבתיים שמסוככים בנסרים קבועים ובמעזיבה, אם נמצא אחד שעשה רק סוכה בסכך שאין מגין מקור ומגשמים, אין לנו לומר שעשה זה להגן מן החמה ולכן תוכשר סוכה זו מחמת שהיא עשויה לצל, אלא אנו אומרים שעשה כן לטעמים אחרים שפסולין לסוכה, וצ"ע בכוונתו...

והנני חותך אוהבך בל"נ, משה פיינשטיין.

- שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תעב
בדין מסכך בנסרים

... (ז' אך יש עוד לומר שגם רב מודה דנסרים דהוא פסול דרבנן אין פוסלין שאר הסוכה. והוא דלכאורה קשה בד' יהודה שני נסרים אין מצטרפין. ומפרש שמואל לארבע אמות ופירשנו משום דרק פסול מדרבנן. וקשה לי לפי מה שכתבו התוס' ריש סוכה [ב ע"א] **דכשקובע הנסרים במסמרים עד שאין המטר יכול לירד בתוכה פסול מדאורייתא** דבסכך בעינן עראי ממש. ולפי זה הדבר ברור שאם סיכך בנסר אחד שיש ברחבה שיעור סוכה שהוא פסול דאורייתא. ואם כן שני נסרים שיש ברחבן ד' אמות. יש בכל נסר שתי אמות והם פסולים דאורייתא ויפסלו הסוכה ...

ב. סוכה ישנה

- משנה מסכת סוכה פרק א משנה א

...סוכה ישנה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואיזו היא סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום אבל אם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשרה.

- תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוכה פרק א הלכה ב

תני צריך לחדש בה דבר. חברייא אמרו טפח ר' יוסה אומר כל שהוא. מ"ד כל שהיא ובלבד על פני כולה...

- הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף א עמוד א

כל שעשאה קודם לחג ל' יום. כלומר שלא עשאה באותן ל' יום שלפני החג דבהנהו אפילו ב"ש מודו דכשרה דמסתמא לשם חג עשאה אלא כשעשאה קודם לאותן ל' יום הוא דפסלי ב"ש ולא לפרושי מילתייהו דב"ש תנא הכי אלא כדי שלא תאמר דכי מכשרי ב"ה דוקא כשעשאה [תוך] שלשים יום שלפני החג אבל מקמי הכי לא קא משמע לן דבכי האי גוונא אפילו לב"ש כשרה ולא פסלה אלא כשעשאה קודם ומינה דאפילו בכי האי גוונא לב"ה כשירה אבל ליכא למימר דהכי קאמר איזו היא סוכה ישנה דמכשרי ב"ה כל שעשאה קודם לחג ל' יום כלומר שעשאה בתוך ל' ששואלין ודורשין בהלכות החג אבל מקמי הכי אפילו לב"ה פסולה דאינהו נמי בעו סוכה לשם החג דהא ליתא דכיון דמכשרי בה סוכת גנב"ך ורקב"ש כדאיתא בגמ' [דף ח ב] אלמא לא בעו סוכה לשם החג כלל ומשום הכי (נמי) קתני דאם עשאה לשם החג אפילו מתחלת השנה כשרה לומר דמשום דסוכה [ישנה] אינה לשם חג פסלי ב"ש וממילא דב"ה לא בעו סוכה לשם חג כלל.

מיהו גרסינן בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר חבריא אמרי טפח ר' יוסי אומר כל שהוא כלומר דאע"ג דסוכה ישנה מכשרי ב"ה, למצוה מן המובחר צריך לחדש בה דבר.

- בית הבחירה (מאירי) מסכת סוכה דף ט ע"א

...ובית הלל מכשירין הואיל ומ"מ לצל נעשית אין אנו צריכין בה להיות נעשית לשם חג ואם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשרה ואפילו לבית שמאי ומ"מ הלכה כבית הלל ואף מתחלת השנה אין אנו צריכין לעשייתה לשם חג וכשרה אף מחג זה לחג הבא וכן מכמה שנים הואיל ולצל נעשית.

ונראה שהיא כשרה אף בלא שום חידוש אלא שבתלמוד המערב אמרו צריך לחדש בה דבר חבריא אמרי טפח ר' אסי אמר כל שהוא ובלבד על פני כלה חידוש בגופה הוי חידוש שאין בגופה אינו חידוש וכתבו גאוני הראשונים שדיו בפקפוק ונדנוד הסכך ואף באלו נראה לי שלא נאמר אלא לכתחלה ודרך הדור מצוה אבל לצורך עקר מצוה לא שאם כן לא נשמט התנא שלא להזכירה במשנתנו ובסוכות רקב"ש וגנב"ך שלא הצרכנו שום חידוש בגמרא שלנו.

- תוספות מסכת סוכה דף ט עמוד א

סוכה ישנה בית הלל מכשירין - בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר חבריא אמרי טפח רבי יוסי אמר כל שהוא ומאן דאמר כל שהוא ובלבד שתהא על פני כולה...

ואם עשאה לשם חג וכו' - אפילו לבית הלל נפקא מינה שאין צריך לחדש בה דבר. ואפילו לא נפקא מינה אלא לב"ש יש לו לתנא לפרש במה נחלקו...

- רא"ש מסכת סוכה פרק א סימן יג

...ירושלמי (הלכה ב) תני צריך לחדש בה דבר. וכמה חבריא אמרו טפח רבי יוסי אומר כל שהוא. מ"ד כל שהוא ובלבד שתהא על פני כולה (הגהות אשרי: ואלבא דב"ה ואם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשרה ואין צריך לחדש בה דבר. מא"ז³). כתב בעל העיטור ש"מ חידוש בגופה בעינן. ודלא כבעל הלכות שכתב מיכנשא ומימך בסתרי (קרבן נתנאל: פי' לאסוף כסאות לישב עליהם) הוי חידוש דהא ליכא סוכה דלא יכול לחדושי בה האי חידוש.

- בית יוסף אורח חיים סימן תרלו

ומ"ש ובלבד שיחדש בה דבר וכו'. שם כתב הרא"ש (סי' יג) ירושלמי (פ"א ה"ב) תני צריך לחדש בה דבר וכמה חבריא אמרי טפח ורבי יוסי אומר כל שהוא מאן דאמר כל שהוא ובלבד שתהא על פני כולה כתב בעל העיטור (ריש הל' סוכה עה:): [ש"מ] חידוש בגופה בעינן ודלא כבעל הלכות (הל' סוכה ריש פ"א) שכתב מיכנשא ומימניא בסתרי הוי חידוש דהא ליכא סוכה דלא יכול לחדושי בה האי חידוש עכ"ל וזהו שכתב רבינו שיחדש בה דבר בגופה וגם התוספות (שם ד"ה סוכה) הביאו הירושלמי הזה ואחר כך כתבו אהא דתנן ואם עשאה לשם החג וכו' אפילו לבית הלל נפקא מינה שאין צריך לחדש בה דבר וכו' ומדברי כולם משמע דהא דמצריך בירושלמי לחדש בה דבר לעיכובא הוא אבל הר"ן (שם) כתב דלא לעכב אמרו כן אלא למצוה מן המובחר.

- ב"ח אורח חיים סימן תרלו

ומ"ש ואם עשאה לשם חג אפילו מתחלת השנה כשרה בלא חידוש. כ"כ בהגהות אשרי"י פרק קמא (סי' יג) משם האור זרוע (סי' רפו) אבל התוספות נסתפקו בזה... וכבר כתבתי למעלה בהלכות פסח (סי' תנח עמ' צב ס"ב ד"ה ומ"ש דבירושלמי) דמדברי ראבי"ה (סי' תריב) נראה שמפרש לפי הירושלמי דלבית הלל בעי חידוש אפילו עשאה לשם חג לעשאה סתם דבר תורה אם כן כי היכי דבעינן חידוש מדרבנן בעשאה סתם הכי נמי בעשאה לשם חג והיינו טעמא כיון דעשייתה כבר הוה קודם שלשים לחג בעינן למיעבד בה חידוש לשם חג סמוך לחג כי היכי דליהוי היכר דיושב בה לשם מצות סוכה וכך ראוי להחמיר נראה לי.

- שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרלו סעיף א

סוכה ישנה, דהיינו שעשאה קודם שיכנסו שלשים יום שלפני החג, כשרה ובלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, ואפילו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד; ואם החידוש על פני כולה, סגי אפילו כל דהו; ואם עשאה לשם החג, אפילו מתחלת השנה, כשרה בלא חידוש.

- משנה ברורה סימן תרלו ס"ק ד

ובלבד שיחדש וכו' - היינו לכתחלה ולמצוה בעלמא (שער הציון ס"ק ד: מגן אברהם וט"ז ונהר שלום וחי' אדם ובכורי יעקב, דלא כבית יוסף דסבירא לה דלכל הפוסקים הוא לעמובא) כדי שלא יבוא להתיר אפילו עשאה מתחלה לשם דירה דאז פסול מדאורייתא וכדלעיל בס' תרל"ה וכו"ש בסוכות גנב"ך ורקב"ש האמורים בס' תרל"ה בודאי מצוה לחדש בה דבר לשם החג.

- משנה ברורה סימן תרלו ס"ק ז

אפילו מתחלת השנה וכו' - וסוכה העומדת משנה לשנה אף דמתחלה עשאה לשם החג כיון שעבר החג הרי בטלה העשיה וכמו שכתב המ"א בס' תרל"ח סק"ב ואף על גב דכשרה היא שהרי נעשה מתחלה לשם צל העשיה שהיתה לשם החג נבטלה וע"כ צריך לחדש בה דבר.

- כף החיים סימן תרל"ו אות ו

(ו) שם. ובלבד שיחדש בה דבר וכו' כ"כ הרא"ש בשם הירושלמי וכתב ב"י ומדברי כולם (ר"ל התו' והרא"ש ובעל העיטור שהביאו הירושלמי הנז' בסתם) משמע דהא דמצריך בירושלמי לחדש בה דבר לעיכובא הוא אבל הר"ן כתב דלאו לעכב אומר כן אלא למצוה מן המובחר עכ"ל ב"י. וכ"נ דעת הט"ז סק"ג כדברי הר"ן דאינו אלא למצוה מן המובחר. והמ"א סק"א כתב דדעת כל הפו' אינו אלא למצוה מ"ה דלא כב"י יעו"ש והא"ר או' ב' תמה עליו דהא בשה"ל כתב בשם ר' יהודאי גאון בלא חידוש פסולה וכ"כ בס' התניא בשם רב נטוראי יעו"ש. והב"ד הברכ"י או' א' וכתב

³ ספר אור זרוע חלק ב - הלכות סוכה סימן רפו:

מתני' סוכה הישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין איזוהי סוכה ישנה כל שעשאה שלשים יום קודם לחג אבל אם עשאה לשום החג אפילו מתחילת השנה כשירה. ירושלמי תני צריך לחדש בה דבר חבריא אמרי טפח ר' יוסה אומר כל שהוא מן דמר כל שהוא ובלבד על פני כולה ואלבא דב"ה...

דאין מזה תימה כ"כ על מ"א דמ"ש כל הפו' היינו הפו' שהביא בב"י יעו"ש. וכ"ה דעת הלה"ש כדברי הט"ז והמ"א דאינו אלא למצוה מ"ה. וכ"פ ח"א כלל קמ"ו או' ט"ל. וכ"פ בס' בכורי יעקב. מ"ב או' ד' מיהו דעת הבגדי ישע כדברי הא"ר דבלא חידוש פסולה יעו"ש וכן בס' בית השואבה או' ב' ואו' ג' האריך בענין זה וסיים כיון דהשה"ל ובס' התניא כתבו בשם הגאונים רבי' נטוראי ורב יהודאי דבלא חידוש פסולה פשיטא דיש לחוש לסברת הגאונים ולהחמיר יעו"ש. **נמצא דדבר זה לא נפיק מפלוגתא וע"כ נראה דאם שגג או נאנס ולא חידש בה דבר ולא אפשר באחרת יש לאכול בה בלא ברכה משום סב"ל:**

- שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן מא

שאלה: סוכה שבנאוה פועלים גוים סמוך לחג הסוכות לצורך ישראל, האם כשרה היא לצאת בה ידי חובת מצות סוכה?

תשובה: בסוכה (דף ח:) תנו רבנן, סוכת גנב"ך כשרה (היינו סוכת גוים, נשים, בהמה, כותים, ואף על פי שכולם פטורים ממצות סוכה). אמר רב חסדא, והוא שעשאה לצל. ופירש רש"י, ואף על גב דסוכה לשם חג לא בעינן, מכל מקום לשם סוכה בעינן, וכל שעשאה לצל מקריא סוכה, שהיא סוכת מן השרב והחורב. וכן פסקו הרמב"ם (בפרק ה' מהלכות סוכה הלכה ט'), והטור והשלחן ערוך /או"ח/ (סימן תרלה). והנה במשנה (סוכה ט) איתא, סוכה ישנה, בית שמאי פוסלים ובית הלל מכשירים, איזוהי סוכה ישנה כל שעשאה קודם לחג שלשים יום, אבל אם עשאה לשם חג אפילו בתחלת השנה כשרה. **וכתבו התוספות והרא"ש שם, סוכה ישנה בית הלל מכשירים, בירושלמי תני צריך לחדש בה דבר, חברייא אמרינן טפח, רבי יוסי אומר כל שהוא, מאן דאמר כל שהוא, ובלבד שתהא על פני כולה. ע"כ. ודברי הירושלמי האלו הובאו גם בראבי"ה (סימן תריב), ובאור זרוע חלק ב' (סימן רפו), ובשו"ת מהר"ם בר ברוך (דפוס פראג, סימן תרנב), ובהגהות מיימוני (פרק ה' מהלכות סוכה אות כ'), ובמרדכי (פרק קמא דסוכה), ובארחות חיים (הלכות סוכה אות יב), ובכל בו (סימן עא). ועוד. וכן פסקו הטור והשלחן ערוך /או"ח/ (סימן תרלו). ומכאן למד הבית חדש (סימן תרלה) במכל שכן לסוכת גנב"ך, שאף על פי שהיא כשרה, מכל מקום צריך לחדש בה דבר, דלא עדיפא מסוכה ישנה. ע"ש. וכן כתב הטורי זהב (סימן תרלו סק"ג). וכן כתבו הפרישה (סימן תרלה), והאליה רבה והמאמר מרדכי (סימן תרלו), ועוד.**

והנה הרי"ף והרמב"ם השמיטו דברי הירושלמי הנ"ל, וכן רבינו ישעיה הראשון בפסקיו השמיט דברי הירושלמי. **וכתב הרדב"ז בתשובה חלק ה' (סימן ב' אלפים ונ"ז), ומשמע לי שהרי"ף והרמב"ם וכל יתר הפוסקים שהשמיטו דברי הירושלמי, סבירא להו דלא סמכינן בהא על הירושלמי, כיון שלא הובא כלל בגמרא שלנו, ונקטינן המשנה כפשטה שכיון שנעשית לצל אפילו לא חידש בה דבר כשרה אף לכתחלה. וכפשט הברייתא (סוכה ח:) שסוכת גנב"ך כשרה. אי נמי דסבירא להו דהך ירושלמי אליבא דבית שמאי הוא, ולא אליבא דבית הלל, ומשום הכי לא קיימא לן הכי. ע"כ. וכן כתב הגאון רבי חיים בן עטר בספר ראשון לציון (דף נב ע"ב), שנראה טעמם של הרי"ף והרמב"ם שהשמיטו דברי הירושלמי, דסבירא להו שכיון שבמשנה שינו ובית הלל מכשירים סתם, והתלמוד שלנו שתק ולא פירש שצריך לחדש בה דבר, שמע מינה שהברייתא שהובאה בירושלמי שצריך לחדש בה דבר, תנא ברא הוא, ולא בית הלל, ולא קיימא לן הכי. ע"כ. גם במראה הפנים על הירושלמי (פרק קמא דסוכה הלכה ב') כתב, שהרי"ף והרמב"ם לא זכרו כלל דברי הירושלמי, ונראה שמכיון שבגמרא שלנו אמרו שטעמם של בית הלל משום דלא בעי סוכה לשם חג, וקרא דילפי מיניה בית שמאי חג הסוכות תעשה לך, לשם חובר, דרשי ליה למעוטי גזולה, אם כן אין צריך לחדש דבר כלל לדידן. ע"כ. ועיין עוד להגאון החתם סופר בחידושו לפרק לולב הגזול (סוכה לא) בד"ה ועי"ל, שכתב, שהרי"ף והרמב"ם שהשמיטו דברי הירושלמי, משום דסבירא להו דהירושלמי סובר שדין החידוש בסוכה הוי מן התורה, שבין לבית שמאי ובין לבית הלל דרשינן חג הסוכות תעשה לך, לשם חובר, אלא שנחלקו בסברא, לבית שמאי צריך שתהיה כל הסוכה לשם חובה, ולבית הלל די בטפח, ומכיון שבגמרא שלנו אמרו דלבית הלל האי לך אתי למעוטי גזולה, אין הלכה כהירושלמי שצריך לחדש בה דבר אפילו למצוה בעלמא. ע"ש. **וכן כתב השפת אמת (סוכה ט), שהעיקר כמו שכתב הרדב"ז, שהירושלמי קאי אליבא דבית שמאי, ולכן השמיטוהו הרי"ף והרמב"ם. תדע שאם לא כן מה מסופק הירושלמי במצה ישנה, והרי לא שייך שם חידוש, וגם לבית הלל פסולה וכו'. ע"ש. גם בשו"ת בנין שלמה (סימן מג) כתב, שהרי"ף והרמב"ם סוברים שאין צריך לחדש דבר בסוכה ישנה, ובסוכת גנב"ך, ושכן דעת השאלות ובעל הלכות גדולות. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת חלקת יואב מהדורא תנינא (סימן ד') שגם כן כתב שהרי"ף והרמב"ם סבירא להו דהך ירושלמי אינו אלא אליבא דבית שמאי, ולא קיימא לן הכי, ושכן כתב הרדב"ז (הנ"ל). ע"ש. וקצת קשה, דלבית שמאי דסבירא להו דבעינן סוכה לשם חג מן התורה, למה יועיל חידוש טפח בלבד או בכל שהוא על פני כולה, ולא הצריכו לנענע כל הסך כדין סוכה שיש בה משום תעשה ולא מן העשוי. ושוב ראיתי שכן הקשה השפת אמת סוכה ט בתוספות ד"ה סוכה ישנה).****

אולם לעומתם מבואר בספר פרדס הגדול (סוף סימן קפח), ובמחזור ויטרי (סימן שס, עמוד תטו), שאם לא חידש בה דבר פסולה אף בדיעבד. וכן כתב בעל העיטור (בהלכות סוכה שער ד' עמוד קע). ועיין בשבולי הלקט (סימן שלז) שכתב, מצאתי לרב יהודאי גאון שכתב, סוכה ישנה צריך לחדש בה דבר, ואם לא חידש פסולה, אבל בגמרא שלנו (סוכה מו) איתא, תנו רבנן, העושה סוכה לעצמו אומר שהחיינו, נכנס לישב בה מברך לישב בסוכה. היתה עשויה ועומדת, אם יכול לחדש בה דבר מברך מיד, פירוש שהחיינו, ואם לאו כשיכנס לישב בה מברך שתיים. הא למדת שאפילו בלא חידוש כשרה. וכן נראה דבית הלל דמכשירי סוכה ישנה, בלא חידוש קא מכשירי, שאם צריך לחדש בה אמרי קרי לה ישנה וכו', ומיהו יש לומר שמצוה מן המובחר לחדש בה דבר, ואם לא חידש כשרה. ויש מפרשים דברי הירושלמי שצריך לחדש בה דבר לענין לברך שהחיינו, כדאיתא בגמרא שלנו, אבל לענין לצאת בה אפילו בלא חידוש יצא וכו'. ע"ש. **וכן כתב בספר תניא רבתי (סימן פב), אלא שבמקום רבי יהודאי כתב רב נטוראי גאון. ע"ש. ומרן הבית יוסף (סימן תרלו) הביא דברי התוספות והרא"ש בשם הירושלמי שצריך לחדש בה דבר, וכתב, דמשמע דהיינו לעיובא, אבל הרי"ן כתב דלאו לעיובא הוא אלא למצוה מן המובחר. ע"כ. והנה גם הרדב"ז בתשובה כתב דעת הרא"ש שאף בדיעבד פסולה בלא חידוש, והרב בית השואבה (דף עד ע"א) הקשה על מרן הבית יוסף והרדב"ז בזה, שהרי שינו (סוכה טו) החוטט בגדיש לעשות בו סוכה אינה סוכה. ובגמרא (שם /סוכה/ טז) אמר רב הונא לא שנו אלא כשאין שם חלל טפח במשך שבעה וכו', וכתב הרא"ש (בסימן ל'), וכשהוא חוטט ממטה למעלה עד שמגביה את החלל עשרה, אין זו עשייתה, שאינו מתקן אלא הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי, והרי היא כשרה, כדין סוכה שהיא פחותה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה. ואף על פי שמתחלה לא נעשה לשם סוכה, הא מכשירי בית הלל סוכה ישנה. ע"כ. ואם איתא שהרא"ש פוסל בלא חידוש אף בדיעבד, אמאי מכשיר בחוטט בגדיש מלמטה למעלה אף שלא נעשית לשם מצוה, והא בעי לחדש בה דבר לעיובא כדין סוכה ישנה. אלא ודאי שאין החידוש בסוכה לדעת הרא"ש אלא לכתחלה, אבל בדיעבד כשרה. וצ"ע. ע"כ. נראה שחשב שאין חידוש בסוכה מועיל אלא בסכך ולא בדפנות, ובמחכ"ת זה אינו, שאם החידוש בסכך כל שהוא על פני כולה או טפח אחד מועיל, כל שכן בחוטט בגדיש עד עשרה טפחים שהוא הכשר הדפנות בסוכה, שבודאי מועיל, ואין לך חידוש גדול מזה. ובחידושי הריטב"א (ריש סוכה), כתב, דבעינן חידוש בגופה, אבל כרים וכסתות לא מהני, ולא קאמר בדפנות לא מהני, אלא ודאי כל שבגופה, אפילו בדפנות מהני. וכן כתב עוד הריטב"א בחידושו (סוכה מו) בד"ה היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה דבר, פירוש בסכך או בדפנות הצריכות לה לעכב, מברך מיד שהחיינו. ע"ש. ואם כן גם לענין זה מהני. ועיין עוד לרבינו יצחק בן גיא בספר**

מאה שערים (הלכות סוכה עמוד פז) שהביא גם כן דברי הירושלמי, שצריך שיחדש בה דבר, וכתב דחידוש בגופה בעיניו, ודלא כבעל הלכות גדולות שכתב אם יכול לחדש בה דבר כגון מיכנשא ומימך בה בסתרי מברך שהחיינו. ע"כ. וכן כתב בעל העיטור (עמוד קנה). **ומשמע גם כן דמהני חידוש בדפנות הסוכה. וכן הוכיח במישור בספר שפת אמת (סוכה ט) מדברי העיטור הנ"ל.** ע"ש. והפרי מגדים (סימן תרלו, משבצות זהב סק"א) כתב, שהחידוש בסכך דוקא ולא מהני חידוש בדופן רביעי וכדומה, ונראה שלא בא למעט חידוש בדפנות, אלא בא למעט חידוש בדופן רביעי שאינו מהכשר סוכה. ובספר ביכורי יעקב בתוספת ביכורים הבין שהפרי מגדים בא למעט חידוש בדפנות הסוכה, והוכיח להיפך מדברי הריטב"א (סוכה מו) שמועיל חידוש גם בדפנות. ודלא כהפרי מגדים. ע"ש. (וכן הגאון מהרש"ם בדעת תורה סימן תרלו, הבין מדברי הפרי מגדים שאינו מועיל חידוש בדפנות אלא בסכך. ע"ש). ולפי מה שכתבנו גם הפרי מגדים מודה דמהני בדפנות שהם מהכשר סוכה. וכן כתבו בספר ילקוט הגרשוני (סימן תרלו), והמשנה ברורה בשער הציון (סימן תרלו סק"ז), ושלא כמו שהבין הביכורי יעקב. וע"ע בשו"ת משנה הלכות חלק ח' (סימן רלו). ע"ש. ודו"ק. + אבל המגן אברהם כתב, שכדברי הר"ן משמע בגמרא שלנו שלא הזכירו דין חידוש, וכן גבי סוכת גנב"ך, ונראה לי שזוהי דעת כל הפוסקים, דלא כהבית יוסף. ע"כ. והאליה רבה השיג על המגן אברהם מדברי השבולי הלקט והתניא, שהרי הגאונים פוסלים בהדיא. ואין זו קושיא, שכוונת המגן אברהם על התוספות והרא"ש שהובאו בבית יוסף. (וכן תירץ הברכי יוסף). וכן הנהר שלום הסכים להמגן אברהם, שכוונת התוספות והרא"ש הוא רק לכתחלה, שמכיון שלבית הלל אין צריך סוכה לשם חג למה תפסל אף בדיעבד בלא חידוש, אלא ודאי שלכתחלה בלבד הוא, ואינו אלא מתקנת חכמים כדי שלא יבואו להתיר גם כשעשאה תחלה לשם דירה שאז פסולה מן התורה, כמו שכתבו הטורי זהב והמגן אברהם (ריש סימן תרלה). ואף על פי שמרן השלחן ערוך כתב, סוכה ישנה כשרה, ובלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, ומשמע שבלא חידוש פסולה אף בדיעבד, משום דאזיל לשיטתיה שכתב בבית יוסף שכן משמע מהפוסקים, אבל אינו מוכרח, אלא כמו שכתב המגן אברהם, שדעת הפוסקים שאינו אלא למצוה. ע"כ. **והנה אין הר"ן יחידי בזה, שמצינו להמאירי (סוכה ט) שכתב, ונראה לי שלא נאמר דין החידוש בסוכה אלא לכתחלה ודרך הידור מצוה, אבל לצורך עיקר מצוה לא, שאם כן לא היה נשמט התנא שלא להזכירה במשנתנו.** וגם בסוכת גנב"ך לא הצריכו שום חידוש בגמרא שלנו. ע"כ. **גם הריטב"א בריש סוכה (ב) בד"ה סוכה ישנה, כתב, ומיהו לכתחלה מצוה לחדש בה דבר בגופה, אבל חידוש חוץ לגופה כגון כרים וסדינים וכיוצא בזה אינו חידוש.** וכן מפורש בירושלמי. ע"כ. ומוכח שאין זה אלא לכתחלה. **וכן כתב רבינו ירוחם (חלק א' נתיב ח'). ע"ש. נמצא שיש שלש דעות בדבר, לדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם, אין צריך לחדש דבר בסוכה ישנה, ואפילו לכתחלה, ולדעת הגאונים וסיעתם אף בדיעבד אם לא חידש בה פסולה, ולדעת המאירי והריטב"א והר"ן ורבינו ירוחם, לכתחלה צריך לחדש בה דבר, למצוה מן המובחר, ובדיעבד אף אם לא חידש בה דבר כשרה.** וכן צידד השבולי הלקט הנ"ל. (וכל שכן לדעת המפרשים שהוא לענין ברכת שהחיינו, וכמו שכתב בשבולי הלקט הנ"ל). ואפשר שגם התוספות והרא"ש וסיעתם מודים לסברת הר"ן ודעימיה שאין זה אלא לכתחלה ולמצוה מן המובחר. ועיין עוד בשו"ת קרבן על הירושלמי (סוכה פרק א' הלכה ב') שכתב להוכיח שאף בלי חידוש כשרה בדיעבד, מדקאמר בירושלמי, דבית שמאי ובית הלל פליגי נמי במצה ישנה, והרי במצה לא שייך שיחדש בה דבר, אלא ודאי שהוא רק למצוה. ע"ש. ועיין עוד בפני יהושע, ובערוך לנר (סוכה ט) בתוספות ד"ה סוכה. ע"ש. ועיין עוד בסמוך.

ונראה שאף לדעת מי שפוסל בדיעבד, אין זה אלא מדרבנן, שהרי מבואר להדיא בגמרא דלבית הלל לא דרשינן חג הסוכות תעשה לך, לשם חובך, אלא למעוטי סוכה גזולה, ואם איתא שצריך לחדש בה דבר מן התורה היה להם לדרוש כן מתיבת לך, וכמו שדרשו כן בית שמאי, וכן כתב הפני יהושע (סוכה ט). דבהא דמסיק הירושלמי אליבא דבית הלל שצריך לחדש בה דבר, על כרחך דהיינו למצוה בעלמא, ומדרבנן. דהא לבית הלל ליכא קרא להכי כלל, דאצטריך לאוקומי קרא לדרשא אחריתי, ולא מוקי לה לענין לחדש בה דבר. אלא ודאי דהוי מדרבנן. ע"ש. וכן מתבאר באור זרוע הגדול (הלכות תפלין סוף סימן תקלד). ע"ש. **וכן כתב להדיא הבית חדש (בסימן תרלה), שסוכה ישנה וכן סוכת גנב"ך ורקב"ש העשויות לצל כשרות מן התורה, אלא שחכמים החמירו לחדש דבר בגופן.** ע"ש. וכן כתב בספר נהר שלום (סימן תרלו). ע"ש. וכן כתב בשו"ת חלקת יואב מהדורא תנינא (סימן ד'). ע"ש...

ועל כל פנים מאחר שהחידוש בסוכה לדידן הוי רק מדרבנן, נראה שהעיקר להלכה כסברא אמצעית של הפוסקים, שמאחר שהרי"ף והרמב"ם וסיעתם מכשירים אף לכתחלה סוכה ישנה, וכן סוכת גנב"ך בלי חידוש, ולעומתם דעת הגאונים ובעל העיטור ופרדס הגדול ומחזור ויטרי לפסול אף בדיעבד, וסברא אמצעית היא דעת הר"ן והמאירי והריטב"א ורבינו ירוחם ושבולי הלקט, להצריך חידוש לכתחלה, אך בדיעבד יש להכשיר אף בלא חידוש, יש לפסוק כסברא זו, כי בהצטרף אליה סברת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם רבו המכשירים, ובפרט שאף לדעת הפוסלים אין זה אלא מדרבנן, וכנ"ל. וכבר כתבו הפוסקים כלל זה למינקט סברא מציעתא, ומהם, הרז"ה בעל המאור בסוכה (י) והר"ן ביומא (פב) בדין חינוך והשלמה. וכן כתב הרדב"ז בכמה תשובות, ומהם, בחלק א' (סוף סימן תלא). ועיין עוד בשדי חמד (מערכת ה' כלל ל'). **ולכן אף כאן יש לפסוק שלכתחלה צריך חידוש, ובדיעבד יש להכשיר בלא חידוש...** וכן פסק המשנה ברורה (סימן תרלו סק"ד) שאין צריך חידוש בסוכה ישנה וסוכת גנב"ך אלא לכתחלה ולמצוה בעלמא. ע"ש. וכן דעת התפארת ישראל (בפרק קמא דסוכה). ע"ש.

ואחרי הודיע ה' אותנו את כל זאת, נבוא לנידון שלנו, ובהשקפה ראשונה נראה שהואיל והפועלים והגויים שעשו את הסוכה, עשאוה לצורך ישראל, וסמוך לימי החג, וניכר לעין כל שנעשית לשם החג, אין צורך לחדש בה דבר. וכן מבואר להדיא בשו"ת הרדב"ז חלק ה' (סימן ב' אלפים ונז), שאף על פי שסוכת גנב"ך ורקב"ש צריך לחדש בהן דבר לשם סוכה, מכל מקום אם עשאו בתוך שלשים יום שלפני החג אין צריך לחדש בהן דבר. ע"ש. ועיין עוד בשו"ת עמודי אש (סימן ו' אות ט', דף נ' ע"ג) שכתב, נראה לי שזה שאמרו בסוכה ישנה שצריך לחדש בה דבר, זהו דוקא כשנעשית קודם שלשים לחג, אבל בתוך שלשים אין צריך לחדש דבר, וכן משמע מדברי כל הפוסקים שלא הזכירו דין החידוש אלא רק קודם שלשים. ובזה ניחא מה שכתב הבית יוסף (סימן תקיח) וזו לשונו: ועוד שאם לא עשאה לשם מצוה אף על פי שיוצאים בה בחג וכו'. ותמה על זה הלשון לימודים (סימן קצג), שאפילו אם עשאה לצל, הרי צריך לחדש בה דבר. ולפי מה שכתבנו ניחא, דמייירי בתוך שלשים שאין צריך לחדש בה דבר, שדוקא קודם שלשים שאינו מוכח שעושה אותה לחג צריך חידוש, אבל סמוך לחג אין צריך חידוש. וכן כתב הרדב"ז בסוכת גנב"ך ורקב"ש, שבתוך שלשים אין צריך לחדש בה דבר. ע"כ. הן אמת שהטורי זהב (סימן תרלו סק"ג) כתב, שדוקא בסוכה ישנה שעשאה תוך שלשים אין צריך לחדש בה דבר, כיון שסתמא נעשית לשם חג, אבל סוכת גנב"ך ורקב"ש אפילו בתוך שלשים צריכה חידוש. ע"ש. וכן הסכים בספר בית השואבה (דף עד ע"ב), ושלא כדברי הרדב"ז. ע"ש. מכל מקום יש לומר שזהו דוקא בסוכה שעשאוה גוים לצרכם, שאין עשייתה לשם חג כלל, וגם בתוך שלשים לחג הוי כדיון קודם שלשים, **אבל גוים שעשו סוכה לצורך ישראל סמוך לימי החג, שניכר הדבר שנעשית לשם חג, אינה צריכה חידוש לכל הדעות.** וכן מצאתי להגאון חלקת יואב מהדורא תנינא (סימן ד'), שנשאל בעכו"ם שהניח סכך על סוכת ישראל בתוך שלשים לחג, אם צריך לחדש בה דבר, והשיב, דלא מבעיא לדעת הרי"ף והרמב"ם שסוברים שאין צריך לחדש כלל בסוכה ישנה, אלא אף לשיטת התוספות והרא"ש שגם לבית הלל צריך חידוש, יש להכשיר בזה אף לכתחלה בלי חידוש. ע"ש. וע"ע בשו"ת עולת יצחק (סי' מט). ודו"ק.

... בסיכום: סוכה שבנאוה פועלים גוים לצורך ישראל סמוך לחג, כשרה, ומן הדין אין צורך לחדש בה דבר. ומכל מקום טוב ונכון לחדש בה דבר בסכך או בדפנות, אבל אם נזכרו ביום טוב שלא נתחדש בה דבר, רשאים לברך עליה לישב בסוכה, שסוכה כשרה היא.